

אמונת חיים

גליון שבועי לתורה וחסידות שע"י מוסדות קראלי בארה"ק

גליון תקנה ♦ שנה יא ♦ אבות ו

שב"ק פנחס ♦ יז תמוז ה'תשפג

דברי אלוקים חיים מרוך רבינו הגה"ק זיע"א

וידבר ה' אל משה לאמר פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כיליתי את בני ישראל בקנאתי, לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום

בפסוק שלפנינו יש לדקדק כמה דקדוקים בראשונה למה חזר ליחסו לפנחס, הלא כבר נאמר בתחילת המעשה בפרשה הקודמת פרשת בלק, וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן וגו', ורש"י פירש לפי שהיו השבטים מבזים אותו "הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו (שהוא יתרו) עגלים לעבודה זרה, והרג נשיא שבט מישראל", לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן.

וצריכים להבין מה שנקט "שבטים מבזים אותו" ולא נקט "הבריות מבזים אותו", וגם מה הוא הלשון שהיו מבזים אותו, מה בא כאן לשון בזיון, אם צדק פנחס למה לבזות אותו ואם לא צדק מה זה הבזיון ידונו אותו בבית דין שהרג נשיא מישראל והבית דין יפסוק על פי התורה, מה הוא זכאי או חייב. וגם קשה הלא הם ידעו שהוא נכד אהרן הכהן ומכל מקום ביזהו מפני שהוא גם נכד של יתרו שפיטם עבודה זרה, ולכן לכאורה מה הוסיף בזה שכתב הפסוק עוד הפעם שהוא בן אלעזר ונכדו של אהרן הכהן.

ויש שתיירו (גור אריה, במדבר כ"ה: יא, א) מה שנקט "השבטים" לומר שהעיקר היחוס הוא תולה בשבטים, שכל אחד יודע יחוס שבטו, וכמו שאמר חז"ל (קידושין ע"ב) שעתיד הקב"ה שיהיה מעיד על השבטים וכדכתיב בפסוק "שבטי י-ה עדות לישראל", ולכן היו מבזים אותו שהם מיוחסים והוא אינו מיוחס כל כך מפני שהוא מזרעו של יתרו, ובא הכתוב ליחסו אחרי אהרן לומר שהעיקר הא יחוס מצד האב ולא אחרי האם ולכן הוא אומר שמכאן והילך גם פנחס יהיה כהן לעולם וכמו אביו אלעזר.

ועוד יש לומר שהם אמרו שבא זה המעשה של אכזריות מצד אבי אמו שהוא יתרו ולא מצד אהרן שהוא אוהב שלום ורודף שלום, ולכן בא הפסוק לומר שגם זה בא מצד אהרן שאל יחשבו שאהרן לא היה קנאי, אלא שאף שהיה אוהב שלום אבל גם היה רודף שלום כלומר שרדף את השלום אם הוא נוגע לכבוד שמים ולכן הקנאות של פנחס בא גם מצד אהרן שבאופן כזה גם אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום אבל כאן היה גם הוא מתנהג להיות רודף שלום ולעשות כמעשה פנחס.

ונראה עוד לומר ולתרוץ מה שהקשו באופן אחר, ומקודם נביא את הפסוקים מתחילת המעשה של פנחס, מפרשה הקודמת (בלק, כה, ה) "והנה איש מבני ישראל בא ויקרב את אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בוכים פתח אוהל מועד, וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו" וגו'.

ופירש רש"י שנתעלמה ממנו (כלומר ממשה) הלכה שכל הבוועל ארמית קנאים פוגעים בו, ולכן געו כולם בבכיה וכו', ופנחס ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו למשה מקובלני ממך הבוועל ארמית קנאים פוגעין בו, אמר ל (משה לפנחס) קרינא דאיגרתא איהו ליהו פרונקא [כלומר מקריא האיגרת הוא יהיה השליח לבצע מה שכתוב בהאיגרת] ומיד ויקח פנחס רומח בידו ועשה מה שעשה.

המשך בעמ' ב'

דברות קודש מרוך רבינו עט"ר שליט"א

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה, יא)

לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, לכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן (רש"י)

והקושיה מתבקשת מאליה, מה עוזר לנו שיש לו סבא אהרן, האם זה מפחית את חלקו של הסבא השני שפיטם עגלים לעבודה זרה?

מתרץ הגאון רבי יואל מיארטשוב זצ"ל (הובאו דבריו ב"טללי אורות" של הרב קלר) שהתורה באה לומר שבח גדול על פנחס. כי אמנם יש לו את התכונות שירש מסבו שפיטם עגלים לעבודה זרה. אך הוא, מעידה התורה, עבד על עצמו עד שנהיה צדיק גמור המיוחס רק אחרי אהרן, ואם כן שבח גדול הוא לו. שהצליח לעבוד ולעבד את עצמו עד שהגיע לדרגה זו.

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא אלהיו ויכפר על בני ישראל (כה, כג)

רוח הקודש אומרת והייתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קינא לאלוקיו, הרי מי אומר זאת השי"ת בעצמו, למה הוא הוא מזכיר אלוהיו ואם כן היה לו לומר לאלוקי ישראל וכו'.

ע"כ נאמר "אלהיו" שהם אותיות "אלהיו" לרמז שפנחס זה אליהו כפי שנאמר (ילקוט שמעוני) פינחס הוא אליהו.

כן אפ"ל שהוא קינא לאלוקיו, דהיינו הוא אחז במה שהוא עשה וקינא. ולא כפי אלו שרק דואגים כל היום לאלוקים של השני, והם עצמם לא אוחזים בדרגה זו.

(א' דברים כד תמוז תשפ"א)

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם (כה, יג)

מובא בירושלמי (סנהדרין ס"ט) פינחס שלא ברצון חכמים... ביקשו לנדותו, אילולי שקפצה עליו רוח הקודש ואמרה: והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם)

הרי שפינחס העמיד בסכנה לא רק את גופו (שכן בני שבט שמעון היו עלולים להורגו וכן אם זמרי היה הורגו לא היה נענש שיש לו דין רודף) אלא אף את נשמתו (שהרי החכמים בקשו לנדותו), ובלבד שתוסר חמתו של הקב"ה מעל ישראל ותיפסק המגיפה.

כפי שראינו אצל אמו"ר חקני זי"ע שהלכו בדרכם של הבעל-שם-טוב ותלמידיו שהפקירו לא אחת את העולם-הבא שלהם למען טובתו של יהודי שני.

מכאן יש ללמוד שיש לצאת במסירות-נפש ולהשפיע על יהודים לקיים תורה ומצוות. אפילו מי שעדיין צריך ללמוד ולהבין את ענייני התורה, נדרש להקריב את טובתו האישית ולהציל יהודים סביבו.

לזכר עולם יהיה צדיק

הרה"ק אברהם מתתיהו זי"ע
בן הרה"ק רבי מנחם נחום זי"ע
משטפנשט
נלב"ע כא תמוז תרצ"ג
זכותו יגן עלינו

לא נעלמה הלכה לגמרי

והנה יש להבין על פי פירושו איך יתכן שמשנה רבינו נתעלמה ממנו ההלכה זו לגמרי עד שגעו כולם בבכיה, ורש"י כתב שלא יתכן כזאת משנה עמד כנגד שישים ריבוא במעשה העגל ולקח את העבודה זרה ויטחן אותו עד אשר דק גו', וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבוא פנחס ויטול את הראוי לו עכ"ל. מ"מ קשה לפי מה שענה משה לפנחס שמקריא האיגרת הוא יהיה השליח, כלומר שיקיים מה שכתוב בה שקנאים פוגעין בה, היה לו לומר למשה "איך שכחת כל זאת", ולא אמר כך אלא שניאה מדבריו שאפשר לפרש את האיגרת הזאת, כלומר ההלכה הזאת בדרך אחרת ורק משום שפנחס אמר שזה הכוונה בזאת ההלכה ולכן אמר שיקיים מה שכתוב בה לפי דבריו.

ולכן נראה לומר שמצינו לשון תפלה שנקרא פגיעה וכמו שכתוב אצל יעקב אבינו ע"ה "ויפגע במקום" (כח, יא) ופירש רש"י בשם רבותינו שהוא לשון תפילה, וכמו שנאמר "ואל תפגע בי" ולמדנו שתיקן יעקב אבינו תפילת ערבית, ולכן הכוונה במה שכתוב "קנאים פוגעין בו" שצריכים להתפלל שהבועל הארמית יחזור בתשובה, ויתמו החטאים ולא חוטאים, אבל פנחס היה סובר שפגיעה הוא מכת חרב וכמו שנאמר (שמואל ב, טז) "גש ופגע בו ויכה וימת" ולכן אמר לו משה קריינא וכו', דכיון שאתה סובר שהפירוש של פוגעין בו הוא מכת חרב, ראוי שתהיה אתה המבצע והשליח לעשות זאת. ולפי זה ניחא מש"כ שנתעלמה ממנו ממשנה הלכה זאת שהוא סבר שזה הכוונה הוא תפילה, אבל האמת הוא כמו שפינחס סבר שזה כפשוטו מכת מוות וכן עשה פנחס למעשה.

פוגעין תרתי משמע

אבל עלינו להבין אם כן למה השבטים היו מבזין אותו לומר שהוא נכד של יתרו ולכן הרג נשיא שבט מישראל, דאם הפירוש הא כמותו שסבר פנחס, אם כן עליו היה לעשות כן.

ונראה לומר דהנה בפסוק נאמר "והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה, ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בוכים פתח אוהל מועד" ורש"י פירש שבכו מפני שנתעלמה ממשנה ההלכה, אבל בתרגום יונתן כתב "ואינון בכיין וקרין שמע" דהיינו שקראו אז קריאת שמע, והמפרשים התחבטו רבות בדברי התרגום יונתן, איך נכנס קריאת שמע לכאן, עד כדי כך שבחננוכת התורה הביא שיש כאן טעות סופר וצריך לומר "קלין שמע" דהיינו שמע פנחס קולם שבוכים בקול, ולכן קם ועשה מה שעשה, אבל בכל החומשים כתוב "בכייין וקרין שמע" שמוכן שקראו קריאת שמע.

והנה האבן עזרא פירש בפסוק "והמה בוכים" מתפללים להשם כלומר שהם פירשו שהכוונה של קנאים פוגעין בו היינו להתפלל עליו, ולכן הם התפללו לה' ובוכים שה' יתן לו שכל שיחזור בתשובה לפני יתברך.

ולפי זה אפשר לומר בדרך אפשר שמצינו בגמרא בריש מסכת ברכות בתוספות (ד"ה מאימתי) שכתב שדרכס היה להקדים קריאת שמע ואח"כ התפללו תפילת ח"י ברכות לה', וגם אפשר לומר על פי התוס' במסכת שבת (דף יא.) ד"ה כגון שכתבו שקריאת שמע גם כן נקרא תפלה, ולכן שפיר קאמר התרגום שקורא ק"ש, ויתכן גם שרק ק"ש קראו חז"ל מש"כ האבן עזרא "מתפללים להשם" כלומר שקראו קריאת שמע שזה גם כן נקרא תפלה וכמ"ש התוס' הנ"ל.

והנה מצינו בגמרא מס' ברכות (דף ו) שמשמע שגם פנחס התפלל קודם שעשה המעשה של הריגת זמרי, דאמרו חז"ל אין עמידה אלא תפילה שנאמר בפסוק בתהילים (פרק קו) ויעמוד פנחס ויפלל (ואין ויפלל אלא לשון תפלה וכמו שהיה כתוב ויתפלל) וכן בספר הסליחות אנו אומרים "מי שענה לפנחס בקומו מתוך העדה הוא יעננו" ומבואר לכאורה דבעת קומו מתוך העדה אף התפלל ופנה בתפלה להקב"ה, ואז ענה לו ה', וכן במדרש רבה מפרש שפנחס התפלל וכן בגמרא חולין (דף קלד) קאמר שהכנהים מקבלים את הלחיים שהוא נגד התפלה שהתפלל פנחס שנאמר "ויעמוד פנחס ויפלל, ואם כן צריכין לומר שגם פנחס התפלל שישבו בתשובה, אבל נראה שמשום שראה שאין עזר התפלה הבין שהכוונה הוא "פגיעה" כפשוטו מכת מוות, ולכן עשה כן הלכה למעשה.

ביזו את פנחס על שלא נענתה תפילתו

אבל לפי זה צריכין אנו להבין למה היו השבטים מבזין אותו וכנ"ל, ונראה לומר שהם רק היו מבזין אותו שהוא בא ממשפחה של יתרו שעבד עבודה זרה, אבל לא על עצם המעשה שעשה, באם כן היו צריכין לדונו בבית דין משום הריגת אדם מישראל וכנ"ל.

אלא נראה לומר שהם ביזו אותו ואמרו שאין הכי נמי שגם אתה התפללת עליהם גם כן שיחזרו בתשובה, אבל מה שלא נענתה, הוא משום שאתה בא מרשעים, ואין הקב"ה שומע תפלת צדיק בן רשע וכמ"ש אצל יצחק והרבקה שהשם שמע לקול יצחק משום שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע ולכן לא נענתה רבקה משום

שאביה היה רשע בתואל הארמי עיי"ש ברש"י בפרשת תולדות על הפסוק ויעתר לו ולא לה.

ולכן שפיר שרק היו מבזין אותו אבל הכתוב בא ויחסו אחר אהרן שהיוחסין הולכין אחר האב ולכן ברבקה לא נתקבל תפלתה משום שאביה הוא בתואל הרשע, אבל כאן בפנחס אף מצד אמו הוא בא מיתרו שפיטם לע"ז, מ"מ העיקר הוא שמצד אביו הוא בן של אלעזר בן אהרן הכהן, ולכן אין לומר שמשום שלא היה מיוחס משום הכי לא נתקבל תפלתו, אלא שהעיקר שפשט ההלכה הוא שקנאים פוגעין בו הוא כמו שהבין פנחס לבסוף, ולכן אמר הקב"ה שאין לכם טענה על פנחס שעשה הכל כדין וכהלכה, ואדרבה ה' נותן לו את בריתו שלום והיתה לו הכהונה ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם.

איך נשיא בישראל יעשה כזאת

והנה החטא הזה של זמרי הוא בלתי מובן, איך נשיא בישראל יעשה כזאת, והנה בספר מי השילוח (להרה"ק מרדכי יוסף מאזביצא זצ"ל) מביא דבר נפלא וכתב בזה הלשון: ולא יעלה על הדעת לומר שזמרי היה ח"ו נואף כי מן הנואף לא עשה הקב"ה פרשה בתורה, אך יש בזה סוד דהיינו מי שמרחיק עצמו מן היצר הרע ושומר עצמו מן העבירה בכל כוחו עד שאין שביכלתו לשמור את עצמו יותר מזה, ואז כשנתגבר יצרו עליו ועושה מעשה, אז בודאי רצון השם יתברך הוא, וכעין מעשה יהודה ותמר, שהיה בת זוגו ממש, חה הענין היה כאן גם כן, כי זמרי היה באמת שומר עצמו מכל התאוות הרעות, ועתה עלתה שהיא בת זוגו, מאחר שאין בכוחו לסלק מזה המעשה ופנחס אמר להיפך שעדיין יש בכוחו לסלק עצמו מזה, זה שכתוב ושם יש ישראל המוכה, היינו שהקב"ה הראה לפנחס אחרי המעשה שעשה, שאל יחשוב פנחס שזמרי היה נואף גמור, אבל פנחס שבא מזרע יוסף שנתברר בסיגופין ונסיונות בענין זה, ולכן הרע בעיניו מאוד על מעשה זמרי, והיה דן אותו בדין של קנאים פוגעין בו, ולכן משה רבינו לא הכניס את עצמו לדונו במיתה, אבל הקב"ה אהב את פנחס והסכים עמו, כי לפי שכלו עשה דבר גדול בקנאותו ומסר נפשו על זה ע"כ תוכ"ד.

והנה הדברים האלו מש"כ הוא חידוש גדול, והיו הרבה גדולים שלא קיבלו את דבריו בזה, כי דבריו הם פלא גדול, (עיין בספרו הנ"ל, וגם בספרי תלמידו ר' צדוק הכהן מלובלין זצ"ל הנקרא תקנת השבים, וגם בספר תפארת יונתן לר' יונתן איבישיץ זצ"ל) שכתב בפרשה זו כעין זה דחלילה לחשוב בזמרי ושאר דור המדבר דור דעה אוכלי המן שיחטאו וכו', רק כל החטאים שלהם היה לשם שמים וכו' וכן כתב עוד בספרים הק' שאין לנו השגה בחטאים של אבותינו הק' ובפרט בדור דעה כדורו של דור המדבר שכתוב בזה"ק שלא יהיה עוד דור כזה דור דעה עד שיבוא המשיח ויגאלינו בגאולה השלימה.

פנחס בימי בין המצרים

והנה אנו נמצאים בפרשת פנחס שהוא נקראת בדרך כלל בימי בין המצרים, בין יז בתמה לט' אב, ויש בזה רמזים רבים בספרים הק' וגם מובא שבפרשתנו מרומז הענין של הימים שבין י"ז בתמה לט' באב, שבפרשה זו נזכרים כל המועדים, ולעתיד לבוא יתהפכו הימים האלו של האבילות לימי משתה ושמחה, וגם מובא שלענדי לבוא יהיה יום י"ז בתמה יום א' של יום טוב ו ט' באב יום האחרון של החג והימים שבאמצע יהיה כמו חול המועד חה מרמז מה שקורין בימים אלו פרשיות המועדות בפרשת פנחס.

ובספר הק' שפת אמת מובא הענין שיש בקריאת הפרשה הזו בבין המצרים, כי בפרשתנו מחכרים התמידים והמוספים והרמז בזה הוא לעורר את עם ישראל להשתוקק לעבודת בית המקדש וכן מובא בספה"ק רמזים בזה שכיון שכתוב בפרשתנו עניני חלוקת הארץ ונחלת בני ישראל בארץ ישראל ויש בזה רמז על נחלת בני ישראל בארץ ישראל לעתיד לבוא בנחמת ציון וירושלים.

והעולם אומרם בדרך צחות כי פרשת פנחס כשקוראים במקומה על פי הסדר של הפרשיות חל מעט תמיד בבין המצרים, אבל שלא במקומו בימי החגים שבהם קורין פרשיות החג מפרשת פנחס, חה לרמז שאדם הוא במקומו, הוא אין כל כך חשוב מכיון שרגילים בו וכולם מכירים אותו, אבל אם בא כאדם חשוב וכאורח במקום שאין מכירין אותו אז שם הוא נכבד בעיני העם, וכן הוא הרמז של פרשת פנחס במקומו כלומר בסדר הפרשיות ושלא כסדרן שפרשה זו הוא במועדים, וכן כתבו הספה"ק רמז שבימים האלו אפשר למצוא את השי"ת ביותר ניקל, חה מרומז בפסוק כל רודפיה השיגוהו בין המצרים, ושלא במקומו. ויהי רצון שנוכל בימים האלו להתבונן בכל מעשינו ונזכה לתקן את עצמינו עד שנזכה להגאל כבר בימים האלו, והכל תלוי רק בתשובה, וכמ"ש הרמב"ם ש' שאין ישראל נגאלים אלא בתשובה, וכתבו הק"ש שדי גם תשובה מועטת וכפתח של מחס, והעיקר התשובה יהיה לעתיד ע"י אליהו הנביא שזה פנחס שיתקיים הפסוק והשיב לב אבות על בנים בקרוב ע"י חסדים ורחמים מגולים אמן ואמן.

פניני חיים

בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל. (כה, יא) מהו הכונה "בתוכם" וי"ל דכל לבות בני ישראל היו מלאים רוח קנאת ה', ובח ומשטמה למעשה המכוּעַר של זמרי. אבל חסר היה להם הגבורה והאומץ לבצע בפועל מה שבקרב לבם. ופנחס גילה בפעולתו מה שבלב כל אחד מישראל. זה בקנאו את קנאתי "בתוכם". היינו, פנחס גילה הקנאה אשר בתוכם, בלב כולם. ולכן, ולא כליתי את בני ישראל.

(חתם סופר)

הנני נותן לו את בריתי שלום. (כה, יב) במדרש (במ"ר פכ"א א) בדין הוא שיטול שכרו. והקשו כבר המפרשים כי הרי שכר המצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:) ויש לומר דהיות שעשה דבר הלכה שאין מורים כן, ולהכי איננו בגדר מצוה בתורת הציווי, כי אם נטלו מעצמו, ולכך בדין הוא שיטול שכרו

(חוקי חיים)

וידבר ה' אל משה צו את בני ישראל (כה, א-ב). צ"ו לשון חיבור, וידבר ה' אל משה השי"ת ציוה למשה רעיא מהימנא "צו את בני ישראל" שיתחבר אל בני ישראל, הר"ת של א"ת ב'ני אתוון א"ב, הזדווג אליהם כאב רחמן, לדאוג עבור כל הצטרפויותיהם הגשמיים, להמשיך עליהם חסדים חיי אריכא ומזוני רוחא, אמנם עיקר העיקרים היה להם לרועה נאמן ללמד אותם דעת את ה', אשר הוא החסד הגדול שבחסדים, הס"ת של את' בני' גימ' שמ"ע, שזהו ראשית העבודה – קבלת עול מלכות שמים.

(ישועות משה)

הליכות חיים

תשובות מן הגר"ח קניבסקי זיע"א

להרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

מו"צ בק"ק קראלי ומרבני רחובות מתוך ספרו גם אני אודך

ביאור בגמרא בבא מציעא דף פ"ו ע"א

יד שאלה: בגמרא בבא מציעא (שם) איתא, איקלע פריסתקא דמלכא וכו', בחיש אבתריה ואשכחיה אמר אזלינא מהא אי מקטל קטלו לההוא גברא לא מגלינא, ואי נגידי מנגדין ליה מגלינא, אתיווהו לקמיה עייליה לאדרונא וטרקיה לבבא באנפיה בעא רחמי פרק אשיתא ערק וכו'. ע"כ.

וצריך להבין אם אמר שליח המלך שגם אם יהרגו אותו לא יגלה היכן רבה נמצא, למה אם כן סגר שליח המלך לרבה הדלת, האם היה רוצה כן להרע לו?

תשובה: שמא ינגדו לו.

עידי זקן ממרא שהוזמו

שאלה: בסנהדרין (דף פ"ט ע"א) במתניתין איתא שזקן ממרא ממתנין לו עד הרגל ואז ממתין אותו, וכן נפסק ברמב"ם (פ"ג מהלכות ממרים ה"ח), ושאלתי האם כשהיו עידי זקן ממרא שהוזמו גם לא ממתין אותם מיד, אלא ממתנין להם עד הרגל, ואז ממתין אותם, דזה הוי עינוי יותר, וכדאיתא במתניתין שם, ולכן כיון דכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו (דברים י"ט - י"ט), צריך לעשות להם כמו שזממו לעשות, וכמו שזממו להרוג זה שימתניו לו עד הרגל דהוי עינוי יותר, ה"נ צריך להמתין להם עד הרגל ואז להמיתם?

תשובה: מסתבר שלא ממתנין לזוממין עד הרגל, דדוקא בזקן ממרא ממתנין למען ישמעו ויראו.

לעבור בין בנותיו

שאלה: בגמרא הוריות (דף י"ג ע"ב) איתא, עשרה דברים קשים ללימוד וכו' והעובר בין שתי נשים והאשה העוברת בין שתי אנשים וכו', ע"כ. ויש בזה גם משום סכנה יעוין בפסחים (ק"א ע"א). ורציתי לשאול האם בין הקרובותיו כגון אמו ואשתו או אחותו ובתו יש ליזהר, או לא?

תשובה: יש ליזהר.

עובדות חיים

הנני נותן לו את בריתי (כה, יב)

רבינו החת"ס ז"ע היה מוהל מומחה, ומל מאות ילדי ישראל. גם לעת זקנתו המשיך במצוה זו, אלא שבשנותיו האחרונות היה מסתייע בדרך כלל על ידי חתנו הגה"ק רבי דוד צבי עהרנפעלד. ביום א, יב כסלו שנת תקצ"ח, כאשר מל רבינו את הילד עקיבא יוסף שלעזינגער – שלימים היה לגאון וצדיק מפורסם, בעל "לב העברי" – חתנו לא נכח במקום. משראה רבינו כי איננו, מיהר ועשה את המילה בעצמו עד סופו. בתום הברית, הניף רבינו את ידיו הקדושות למעלה, ואמר בהתרגשות נפלאה: "ראו נא רבותי, כי אין לי ציפוניים ואיני יכול לבצע את כל פעולות המילה בעצמי, אלא שאליהו זכור לטוב מלאך הברית עמד לימיני וסמכני".

(ספרא דמלאך אוצר אמרות החת"ס)

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. (כ"ה. י"א)

הרה"ק ר' פינחס מקוריץ ז"ע שאל את המגיד ממעזריטש: מפני מה תלמידים רבים כרוכים אחרים ורק מעטים מתקרבים אליו? החזיר לו המגיד, אגיד לכם את טעמו של דבר, פרשת חקת ובלק וכן מסות ומסעי שבתורה הן פעמים נפרדות ופעמים מחוברות, הכל לפי המצב שבלוח השנה, אך פרשת פינחס נפרדת היא תמיד, וכל כך למה? לפי שפינחס היה קנאי גדול לאמת וקשה היה להתחבר עמו. כוונתו היתה שרבי פינחס מקוריץ היה מדקדק מאד בעצמו שלא להכשל אפילו בדנדוד שקר.

ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה

לפני פטירתו של הגאון רבי שמעון סופר ז"ע לקרוא אליו את ראשי הקהילה של קראקא: ואמר להם, דעו לכם רבותי, שכל רועה מסור לצאנו, ודואג להוציאם למרעה ומקפיד, שלא יאונה להם כל רע, אבל מסירותו זו אינה מכוונת דווקא, לטובת הצאן אלא לטובת עצמו הוא, דואג להם מפני שהם נכסיו ורכושו אבל לא כן הוא רועה ישראל, שבשעה שהוא, דואג לעדתו צריכה להיות דעתו נתונה לא לטובת הנאה עצמית שהעדה מעניקה לו פרנסה וכבוד, אלא לטובתם בלבד וזהו הפירוש, "ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה" שלא יהיה כצאן אשר אין להם רועה שאין דעתו של הרועה נתונה להם אלא לעצמו.

את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו (כח, ב)

דרכו בקודש של הרה"ק ר' אברהם המגיד מטריסק ז"ע, היתה, ליתן לכל החסידים הבאים להסתופף בצלו לאכול על שולחנו. היו נוסעים אליו חסידים למאות ולאלפים, וביניהם אנשי מעשה יראים ושלמים, תלמידי חכמים גדולים ורבנים מפורסמים, וגם עשירים ואמידים, וכולם היו צריכים לאכול אצלו כל זמן שבאו, בין בחול ובין בשבת או ביום טוב. אחר היום טוב, הזמן שהחסידים נוסעים בהמוניהם, היה הצדיק נעשה בעל חוב גדול. נכנסו פעם אליו אנשים מכובדים, מהמקורבים שלו, ושאלו את פיו, היות שההוצאה על מזונות החסידים מרובה, והרבי נעשה בעל חוב, ומוכרח הוא לשלוח משולח לאסוף כסף מהחסידים בשביל לפרוע החובות, ובכן הלא מוטב שהרבי לא יתן לחסידים לאכול ולא יצטרך אחר כך ליקח מאתם מעות לשלם החובות. שתק מה הרבי. חשבו החסידים שמן הסתם שתיקה כהודאה, ונכנסו עוד פעם לדבר על כך בפרטות פתח הצדיק ואמר, בזמן שבית המקדש היה קיים אמרו חז"ל המזבח מכפר, ועכשיו שולחנו של אדם מכפר, ובכן אני אומר "את קרבני", הקרבן שלי הוא, "לחמי לאשי", מה שאני נותן לחם לאנשים שלי, ובזה יש "ריח ניחוח לה", וסליחה וכפרה לי ולכל החסידים

פרנס השבוע

הרה"ג יצחק מאנדע שליט"א

מגיד משרים בביהמ"ד אהבת ציון רובע ו' אשדוד

לנישואי בנו אליעזר עב"ג בשעטומ"צ

יה"ר שירוה רוב נחת ותענוג דקדושה מכל יו"ח

תינוך חיים

ימי בין המצרים לצעירי הצאן

מאת המחנך הרב דוד משה בוקסבוים ז"ל

לבית המקדש. איזו קדושה! איזו טהרה! איזו שמחה!!!

"ועכשיו חסרנו כל אלה, אין לנו לא חטאת ולא חלבים. לא טבילה ולא סהרה. לא ירושלים ולא יער הלכנו. לא כיר ולא כנו. לא לבונה ולא לחם הפנים. אפשר לעיין בכל הפיוט של 'כאהל הנמתח... מראה כהן' והלאה, אחרי סדר העבודה במחזור של יום הכיפורים, אפשר וגם מומלץ לעיין בקינות לתשעה באב לפני שמתחילים לדבר עם הילדים על חורבן בית המקדש, וכשנכנסים לאווירה הזאת, כל האופן בו אנחנו מעבירים לילדים את חווית האבל על חורבן בית המקדש, מקבל צורה אחרת, עמוקה יותר, יהודית יותר.

"שלב נוסף יכול להיות עם ילדים קצת יותר גדולים. לוקחים ילד שהלך לנחם את סבא שלו כשישב שבעה לא עליו וכדו', שיספר לחברים בכתה איך נראה אבל, כמה גדול הצער כשמאבדים מישהו יקר וחשוב, וכך אנחנו מתאבלים גם על חורבן בית המקדש. הילדים מקבלים בעצם המחשה פיזית של האבל.

"ולסיום, לחבר אותם לכל הטקסטים והפעולות שאנחנו עושים במשך היום, כל יום, בגלל האבל על חורבן בית המקדש. בברכת המזון אנו אומרים 'רחם נא...', 'ובנה ירושלים', בשמונה עשרה אנחנו אומרים 'ותחזנה עינינו...' ועוד, בבית יש לנו 'זכר לחורבן' על הקיר, ובחנותה החתן שובר כוס ושמים לו אפר על הראש...

"כשאנחנו מחברים את זיכרון המקדש וחורבנו בהתנהלות היומיומית, הילדים מקבלים חיבור נוסף וזאת הדרך הנכונה והבריאה ביותר עבור כל ילד, לחוות את חורבן בית המקדש. בלי סיפורי זוועה שלא מתאימים לגיל שלו, אבל כן עם צער עמוק וקנה על כך שאין לנו לא כהן ולא משרת, ואין לנו את בית המקדש לכפר על כל עוונותינו."

הילדים מתחילים לחוש את הנושא של האבל ברמה האישית.

זה מעלה אותם ברמה בשביל לדעת מה עלינו לעשות כדי להתאבל על חורבן הבית. כמובן לא להפסיק לדבר על זה, כשמברכים בברכת המזון על ירושלים עירך ועל ציון ובנה ירושלים, להסביר לילדים מה זה רצה. גם מי שלא נוטל ידיים, בברכת על המחיה אומרים את הנושא שמזכירים את ירושלים, ולמה מזכירים. וכמובן שאנחנו בברכה השלישית לפני האחרונה ברצה מתפללים ומייחלים ותחזנה עינינו בשוכך ברחמים.

ושנזכה באמת לבנין בית המקדש במהרה בימינו אמן.

(אליעזר רוט – דרשו)

כשאנחנו חושבים על אותם מאות ילדים וילדות שנאלצו לקפוץ למים כדי לשמור על יהדותם.

"אנחנו יכולים להתחבר לטרגדיות האנושיות שהיו בחורבן, אבל כמה מאתנו יכולים להוריד דמעה כי אין לנו מזבח להקריב עליו קרבנות?"

"כמה מאתנו מסוגלים לבכות בכי תמרורים כשהם חושבים על כך שמחר בבוקר לא נזכה להקריב תמיד של שחר?"

"והאמת היא שזה הוא האבל האמיתי והעמוק של תשעה באב. כי אסונות היו תמיד. גם אסונות בקנה מידה ענק כמו בשואה הנוראה היו לנו. מסעי צלב, פרעות, פוגרומים. חסרות צרות בעם היהודי?"

"אבל תשעה באב זה יום ייחודי כי בו איבדנו את בית המקדש, שזה הרבה יותר מכל האסונות האלו כי הוא כולל את האסונות האלו בתוכו. אם היה לנו בית מקדש לא היתה לנו שואה ולא היו קורים כל האסונות המחרידים האחרים שקרו לעם ישראל.

"כשמלמד ניגש לילדים לספר להם על החורבן, הוא חייב קודם כל להרגיש את זה בלב שלו. אי אפשר להעביר לילדים תחושת צער שאתה לא חווה אותו בעצמך! זה אף פעם לא יצליח. הצער חייב לבוא מהלב, ורק ככה הוא יכול להיכנס ללבו של הילד.

"ולכן, אין צורך להזכיר את מדרשי חז"ל הללו בפני ילדים רכים. זה מגיע עם הגיל, כל ילד וקצב הבשלות הנפשית שלו. כשהילד שלך בן שלוש, אתה לא אומר לו שיש אזעקה כי עוד רגע ייפול פה טיל. אתה מסביר לו שזה סוג של משחק שאנחנו עושים תחרות עם האזעקה לראות מי מגיע ראשון למקלט.

"כשהילד יגדל, כבר תדע לבד מתי אתה יכול לחשוף אותו אט אט למידע המלא, כך גם לגבי אגדות החורבן ולגבי כל דבר אחר. ההורים מרגישים לבד מתי ראוי לספר.

"לעומת זאת את תחושת הצער אפשר להעביר גם בגיל צעיר מאוד, אבל רק אם אתה עצמך מצטער באמת ובתמים.

"ולכן צריך לעסוק בענייני בית המקדש לפני שמתחילים לדבר על זה עם הילדים. לקרוא תיאורים של העבודה, ללמוד על עשרת הניסים שנעשו בבית המקדש, לדמיין את העלייה לרגל, את השמחה והעליזות ששרו על פני כולם כשעלינו לירושלים.

"לדמיין את הטהרה הגדולה ששרתה אז בעם ישראל, כשכולם היו שומרים את עצמם בטהרה ובמיוחד לפני הרגל, הולכים להיטהר באפר פרה אדומה וטובלים במקוואות, כולם טהורים, אנשים נשים וטף מתכוננים בחיל וברעדה לעלות ירושלימה

ימי בין המצרים מציבים בפני ההורים והמחנכים אתגר לא פשוט: מצד אחד כולנו רוצים להעביר לילדים והתלמידים שלנו את חתונת האבל על חורבן בית המקדש, לחבר אותם אל ההרגשה הנוראה הזאת שמרגיש עם ישראל בגלות המרה והארוכה, לתת להם את הכלים להצטער צער עמוק ואמיתי בימי בין המצרים בכלל ובתשעה באב בפרט.

הרי השולחן ערוך כותב שראוי לכל ירא שמים שיהיה מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, ומי אינו רוצה לחנך את בניו ותלמידיו להיות יראי שמים?

מאידך, הילדים בימינו רגישים יותר, נפשם עדינה ופגיעה מאוד. אנחנו לא יכולים לתאר בפניהם את תיאורי החורבן במלואם, סיפורים על נשים רחמניות וכו', עלולים לזעזע אותם עמוקות, ותיאור העוללים נפוחי הכפן המתגוללים בחוצות, לא מתאים לילדים בגיל הרך.

עם התהייה הזאת, כיצד יש לגשת לנושא הזה בשיחות עם ילדים, ובמיוחד עם ילדים בגילאים קטנים יותר, פנינו למחנך הוותיק הרב דוד משה בוקסבוים, מומחה לגיל הרך ומנחה הורים, לצד עבודת הקודש שהוא מבצע באופן יומיומי כמלמד תינוקות בתלמודי התורה 'איילת השחר' ו'דרכי ישר' ברמת בית שמש ג'.

"מספרים שפעם חזר ילד אחד הבייתה מהחיידר, וסיפר להוריו בפרוטרוט על בית המקדש ועבודת הקודש שנעשתה בו, ועל כך שנחרב בית המקדש, ולא רק אחד נחרב אלא שניים..."

"פנה האבא לילד", מתאר הרב בוקסבוים, "ושאל אותו: אמור לי ילדי חביבי, לשם מה היינו צריכים שני בתי מקדש? היו יותר מדי קרבנות שלא הספיק בית מקדש אחד להקריב את כולם? ובכלל, איך הם היו בנויים? האחד מעל השני, או זה לצד זה?...". הילד התבלבל ולא ידע מה לענות.

למה באמת צריך שני בתי מקדש? "הסיפור הזה, בין אם היה ובין אם לא היה, ממחיש לנו כמה שלפעמים אפשר לדבר על החורבן ולעסוק בו בהרחבה ואפילו עם תיאורים צבעוניים, אבל הילד יישאר בלי לדעת את הדברים הבסיסיים ביותר.

"לצערנו, רובנו לא יודעים את כל הפרטים והעניינים של בית המקדש. הנושא הזה קצת רחוק מאתנו, אחרי אלפי שנות גלות. אנחנו לא חיים את האווירה, אנחנו לא באמת מרגישים מה חסר לנו, ולכן גם האבל הוא לא אותו אבל. אנחנו זקוקים לכל מדרשי חז"ל המגיעים בנוסף כדי להרגיש את האבל. אנחנו יכולים להתחבר לטירוף של אנשים רעבים אחרי שנים של רעב הולך ומחריף. אנחנו יכולים להזיל דמעה

לעילוי נשמת
הרבנית רייזל רוט ע"ה
בת הרב שמואל אהרן זצ"ל
נלב' ע יז טבת תשפג
ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת
ר' דוד משה בוקסבוים ז"ל
בהר"ר יואל יוסף הי"ו
נלבע יד תמוז תשפג
ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת
מרת חנה רוט ע"ה
בת ר' יחיא הי"ו ועיישא ע"ה
נלב' ע י"ח תמוז תשפ"א
ת. נ. צ. ב. ה.